

Kripto Para Yatırımcıları Üzerine Nitel Bir Araştırma

Özge ÇELİK*

ÖZ

Kripto para kullanımında Türkiye %16 ile dünyada 4'ncü, Avrupa'da 1. sırada ve en çok kripto paralardan kâr elde eden ülkeler arasında 6. sırada yer almaktadır. Kripto para kullanımındaki artış toplumların geleceğini düşünürken hesaba katması gereken bir olgu haline almaktadır. Bu kapsamda çalışmanın amacı, hem aktör davranışları hem de yapısal faktörler dikkate alarak bireylerin kripto para kullanım nedeni, amaç ve motivasyonlarının nasıl olduğunu anlamak ve keşfetmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi seçilmiş, fenomenoloji deseni kullanılmış, 17 kripto para yatırımcısı ile yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların kripto para hakkında ilk bilgiyi çoğunlukla arkadaşlarından öğrendiği, 2-7 yıl arası sürede yatırım yaptığı, adedi 1 ile 30 arasında değişen farklı coinlere sahip olduğu; kripto para yatırımlarını çoğunlukla maaş gelirlerinden artan para ile yaptıkları, kredi çekip yatırım yapmada olduğu; kripto para yatırımı yapma sebepleri kripto paranın kısa sürede ve daha fazla katlayarak artması olduğu; amaçlarının refah seviyelerini yükseltmek olduğu; Türkiye'nin kripto para politikasının, gelecekte devletler kullanmaya başlayacağı için matbaa ve sanayi devrimi gibi kripto para teknolojisini kullanmakta geç kalmayıp dünyadaki değişimi ülkenin yakından takip etmesini; ülkenin bireylere finans okuryazarlığı sağlaması ve kripto borsalarını denetlemesi böylece vatandaşların zarar görmekten korunması gerektiği keşfedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Kripto Para Yatırımcıları, Kripto Para Kullanıcıları, Nitel Araştırma, Sosyoloji.

A Qualitative Research on Cryptocurrency Investors

ABSTRACT

In terms of cryptocurrency usage, Turkey ranks 4th in the world, 1st in Europe, and 6th among the countries that make the most profit from cryptocurrencies, with 16%. The increase in the use of crypto money is becoming a phenomenon that societies should take into account when thinking about their future. In this context, the aim of the study is to understand and discover the reasons, purposes and motivations of individuals for using crypto money, taking into account both actor behavior and structural factors. In the research, qualitative research method was chosen, phenomenology pattern was used, and semi-structured interviews were conducted with 17 cryptocurrency investors. As a result of the research, it was determined that the participants learned their first information about crypto money mostly from their friends, invested in it for a period of 2-7 years, and owned different coins ranging from 1 to 30; They mostly make crypto money investments with the money left over from their salary income, and there are those who take out a loan and invest; The reasons for investing in crypto money are that crypto money increases exponentially in a short time; Their aim is to increase their welfare level; Turkey's cryptocurrency policy should not be late in using cryptocurrency technology such as the printing press and the industrial revolution, as states will start using it in the future, and the country should closely follow the changes in the world; It has been discovered that the country should provide financial literacy to individuals and regulate crypto exchanges so that citizens are protected from harm

Keywords: Crypto Money, Crypto Money Investors, Crypto Users, Qualitative Research, Sociology.

1. Giriş

Kripto para kullanımının artışı toplumların geleceğini düşünürken hesaba katması gereken bir olgu haline almaktadır. Bu durumun sadece para kavramına yönelik düşüncelerin değişimi ile sınırlı kalmayıp zaman içerisinde dalga dalga bireysel ve toplumsal unsurları etkileyeceği öngörülebilir. Kripto para kullanımı veya kripto para yatırımı konusu Türkiye'de yüksek bir toplumsal alaka seviyesine ulaşmıştır. Bireysel ve toplumsal olarak kripto para kullanımının getireceği değişim etkisinin yönü ve neleri etkileyeceği konusuna eğilmek bu nedenle önem arz etmektedir.

* **Corresponding Author/Sorumlu Yazar,** Doktora Öğrencisi/Ph.D. Stud., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Tokat, Türkiye/
Sivas Cumhuriyet University, Tokat, Türkiye, ozge_celik18@hotmail.com
Makale Gönderim ve Kabul Tarihleri/Article Submission and Acceptance Dates: 30.08.2023-28.05.2024

Citation/Atf: Çelik, Ö. (2024). Kripto para yatırımcıları üzerine nitel bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 54, 15-32. <https://doi.org/10.52642/susbed.1352590>

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

Kripto paraların bireysel kullanımı yanında şirketlerinde ödeme aracı olarak kabul etmesiyle değeri 2008'den beri artmaktadır. Kripto paraların fiyatı sürekli inişli çıkışlı dalgalanmalar yaşasa da hacmi ve birim değerleri yükselmektedir (Dulupçu vd., 2017). "Gelişen teknoloji ve yaygınlaşan internet kullanımı kurumların iş yapılarını ve süreçlerini, bireylerin ve daha da fazlası toplumların alışkanlıklarını yapısal bir biçimde değiştirmektedir. Hem finansal hem de finansal olmayan birçok endüstride yaşanan bu değişimle birlikte, ödeme alma ve yapma alışkanlıklarının değişim aracı olan dijital, sanal bir başka deyişle kripto para kavramı karşımıza çıkmaktadır" (Sümer, 2021). Teknolojik gelişimin son icatlarından olan kripto para fiziksel para ve paranın banka aracılığıyla yapılan sanal kullanımından daha farklı özelliklere sahiptir. Mevcut para düzeninin alternatifi olacak kadar iddialı bu teknolojinin benimsenmesi ise toplumsal kabul ve değişim hızı ile paralellik içermektedir.

Web of Science alt yapısında sosyal bilimler alanında 2015-2020 yılları arasında blok zincir ve kripto para konularında yayın sayısı 120 kat ve atıf sayısı 2.600 kat artmıştır. Sosyal bilimlerde konunun önemi artmış olsa da çoğunlukla işletme finansmanı ve ekonomi alanlarında çalışma yapılmıştır (Çizmecioglu & Akman, 2021). Blok zinciri ve kripto paralar konularına ilgi artmakla birlikte Türkiye'de çalışma yapan disiplinler uluslararası literatürde çalışma yapan disiplinlerle paralellik göstermektedir. Yine Web of Science verilerine göre kripto varlıklar alanında çalışma yapan ülke sayısı 72'dir. Türkiye, 12 yayıncı yayıncı yapan ülkeler arasında 9. sırada yer almaktadır (Ancarlı vd.,2023). Türkiye vatandaşlarının kripto para yatırımına yoğun ilgisi ile aynı oranda sosyoloji alanında çalışma bulunmamaktadır. Kripto paralar üzerine yapılan çalışmalar genelde kripto paranın "para" yani ekonomik bir varlık olarak işletme ve ekonomi alanlarında ele alınmaktadır. Ancak kripto para yatırımlarının ardında sosyo-ekonomik yapı ve ilişkilerin etkili olduğu görülmelidir. Blok zinciri alt yapısına sahip kripto paraların yeni bir teknoloji olması ve ülkedeki yoğun kullanıma rağmen konu hakkında henüz yeterince çalışma yapılmamış olması bu araştırmanın önemli bilimsel gerekçesidir. Hem teknolojik hem de ekonomik yenilikler getiren kripto para varlıklar gündelik yaşamda güncel bir konu iken ulusal literatürde kripto para kullanımı hakkında bireylerin düşünceleri, algıları ve deneyimleri henüz yeterince keşfedilmemiş bir konudur. Bu nedenle bu çalışma kripto para yatırımcıları hakkında bilgi elde etmek ve kripto para yatırım yapma motivasyonlarını anlamak ve kripto para kullanımının geleceğini anlamak ve keşfetmek için faydalı olacaktır.

Merkezi otoriteleri (devlet, banka vb.) aracı olmaktan çıkaran kripto para sistemi, Türkiye'de şu anki hukuk sistemine göre bir ödeme aracı değildir. Buna rağmen Türkiye kripto para yatırımında %16 ile dünyada 4'ncü, Avrupa'da ise 1. sırada ve en çok kripto paralardan kâr elde eden ülkeler arasında 6. sırada yer almaktadır. Bu rakamlar elektronik para olarak nitelendirilen kripto paralara olan ülke nüfusunun yoğun ilgisini göstermektedir. Devlet, kripto paralara mesafeli yaklaşırken vatandaşlar kripto paralara yoğun ilgi göstermektedir. Bu ilginin sebebi ve ortaya çıkmasına sebep olan bağlam ile ilgili henüz alanda yeterince çalışma bulunmamaktadır.

Küresel dünya düzeninde teknik gelişmeler sadece ortaya çıktığı kültürleri değil, pek çok kültürel grubu etkileyen küresel bir biçimde gerçekleşmektedir. Kültürel değişimin hızı ise teknik değişimin hızının gerisinde kalmaktadır. Kurumlar, gelenekler, dini yapılar vb. kültürel unsurlar teknik gelişime göre daha yavaş ve daha az radikal değişikliklerle varlığını sürdürmektedir. Kültürel bir içerik ile teknik içeriğin uyum gösterdiği bir çevrede zamanla teknik ortadan kalkıp kaybolursa da kültürel içerikler aynı kalmakta bu sefer yeni ortaya çıkan teknikle karşılaşmaktadır (Alombert, 2019). Değişen teknolojiler bireylerde meydana getirdiği yeni düşünce ve davranışlar mevcut kültürel yapı ve unsurları değişime uğratmaktadır.

Kripto paralar salt teknolojik varlıklar olmayıp tekno-sosyal varlıklardır. İnsanların sosyal yaşamlarındaki ilişkileri kripto paralara olan yatırım şekillendirmektedir. Hem aktör davranışları hem de yapısal faktörler dikkate alınarak kripto para kullanım ilişkileri kripto para yatırımcısı bireylerin özellikleri, neden kripto para yatırımı yaptığı, bunu etkileyen ortam ve bağlam ile yatırım amaçlarının neler olduğu çalışmanın genel problemidir. Bu genel problem çerçevesinde oluşturulan araştırma sorusu; kripto para yatırımcılarının demografik özellikleri ile yatırım ilişkileri, kripto para yatırımı gerçekleştirme biçimleri, gündelik hayatlarında bu durumu nasıl anlamlandırdıkları, aile- arkadaş gibi yakın çevrenin yatırımları hakkında görüşleri, kripto paraların geleceği ile ilgili görüşleri, resmi otorite güveni ile teknolojinin sağladığı güven ve Türkiye'nin bu konudaki yaklaşımının ne olması gerektiği konusundaki görüş ve deneyimleri nasıldır?

Çalışmanın amacı, kripto para yatırımcısı bireylerin kripto para yatırım deneyimlerini keşfetmek ve kripto para yatırım motivasyonlarını anlamaktır. Bu çalışma birkaç nedenden dolayı önemlidir. Birincisi, bireylerin kripto para yatırımı yapmaları ile cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve gelir gibi değişkenler arasındaki ilişkiyi anlamak; ikincisi, güncel bir konu olan kripto para kullanımının neden benimsendiğini anlamak; üçüncüsü, kripto para kullanımı ile bireylerin otoriteler (devlet, banka vb.) ilişkilerini yeniden nasıl inşa ettiğini anlamak için yardımcı olabilir. Fiziksel para kullanımı yanında (veya yerine) yeni bir teknolojiye dayanan elektronik para kullanımının aktörlerin bakış açısından kripto para yatırımı yapma deneyimleri ve bunu etkileyen bağlam, bunun nedeni ve mevcut toplum düzeni içerisinde bu durumu nasıl anlamlandırdığı konusunda literatürdeki boşluğun doldurulması ve gelecek çalışmalara yardımcı olabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Sosyoloji alanı dışında diğer disiplinlerde yapılan çalışmalar genellikle nicel araştırma yöntemine (anket) sahiptir. Yapılan çalışmaların çok azı sadece kripto para yatırımcılarına yöneliktir. Bu çalışmada ise sadece kripto para yatırımı yapmış bireyler katılımcı olarak seçilmiştir. Böylece hem literatürdeki eksiklik hem de konuya uygun örneklem üzerinde çalışılmamış olmasının eksikliği ve boşluğu giderilmiştir.

2. Kripto Para Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Toplumsal İlişkiler

2008 yılında Satoshi Nakamoto tarafından kaleme alınan “A Peer-to-Peer Electronic Cash System” makalesi finansal ödemelerin kişiden kişiye elektronik para sistemi ile yapılabileceğini anlatmaktadır. Nakamoto (2008), finansal işlemlerde üçüncü bir güven sağlayıcı aracıya ihtiyaç duymadan kişilerin direkt birbiriyle işlem yapabileceği, kişilerarası güven sağlayıcı finansal merkezlere bağlı olmadan kriptografik kanıta dayanan elektronik sistemlerin daha fazla güvenilir olduğunu belirtmektedir. İşlemler zaman damgasının sağladığı şifreleme sistemi ile mükerrer işlem yapmaktan oldukça uzaktır. Dolandırıcılık ihtimali düşmektedir. Hesaplar arası işlemlerde limit, sınır düzenlemeleri yoktur. Kişilerin karşılıklı dijital imzalarının birbirini doğrulaması ile para transferi gerçekleşmektedir (Nakamoto, 2008). Bu sistemin ürünü Bitcoin, blok zincir alt yapısına dayalı ilk kripto para birimidir. Bitcoin, Satoshi Nakamoto tarafından 2008'de icat edilmiş 3 Ocak 2009'da işlem yapılabilir hale getirilmiş olup toplamda 21 milyon adettir. Nakamoto, 10 Ocak tarihinde, Hal Finney'e Bitcoin göndererek ilk işlemi yapmıştır. Mayıs 2010'da Bitcoin ile alınan pizza, yapılan ilk alışveriştir. Bu alışverişle kripto paralarla yani dijital alan ile gerçek hayat arasındaki ilk ilişki kurulmuştur. 2009'dan beri sürekli artan değeri ile Bitcoin, fiziksel para yerine geçip ana akım haline gelmemiş olsa da duygu yapısı ana akım haline gelmiştir (Swartz, 2018).

Bitcoin kripto para birimini ortaya atan, planlamasını yapan Nakamoto'nun gerçek bir şahıs mı olduğu, bir grup mu olduğu hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Nakamoto, hesabındaki Bitcoinlerinde Ocak 2009'dan beri bir alım-satım hareketliliği bulunmamaktadır. Kripto para sisteminin günümüz para sistemine bir eleştiri mi, teknolojik gelişmelere bağlı olarak şartların gereği ihtiyaçlara yönelik bir sistem mi olduğu gibi sorular sistemi oluşturanlar tarafından cevaplanmamış sorulardır. Ancak şu anki durumu yorumlamak açısından devrimci bir düşünce, bir aktör davranışı olarak yorumlanabilir. Bir aktör davranışının devlet otoriteleri, ekonomi kurumu üzerindeki etki ile onların davranış geliştirmesine sebep olmuştur.

Altcoin, Bitcoin haricindeki kripto paralara verilen genel adlandırılmadır. On binlerce adet altcoin kripto para bulunmaktadır. “Ekonomistlere göre kripto paralar, paranın sağlanması gereken özelliklerden; tanınma, değişim aracı olma, taklit edilememe, transfer edilebilme, değer saklama ve homojenlik özelliklerinin tamamını taşımaktadır” (Kayacan & Anavatan, 2018). Finansal işlemlerde kişilerarası güven sağlayıcı finansal merkezler yerine kriptografik kanıta dayalı, üçüncü bir güven sağlayıcı aracıya ihtiyaç duymadan, bireylerin direkt birbiriyle işlem yapabileceği elektronik sistem kripto para sistemidir.

Kripto para birimlerinden en bilineni Bitcoin, egemenliği dağıtılmış küresel bir para birimidir. Bitcoin hesap birimi temelde küreseldir ve herhangi bir ulusal hesapla bağlantılı değildir. Bu, kripto para birimlerinin getirdiği en önemli yeniliklerinden biridir (Masso, Shevchenko-Shevchenko, & Abalde, 2022). Kripto paralar sanal veya elektronik para olarak fiziksel dünyada varlığı olmasa da fiziksel dünyada etkileri bireysel ve toplumsal seviyede ortaya çıkmaktadır. Kripto paranın otorite, para ve toplum arasındaki ilişkilerin tarihteki en önemli bozulmayı yaşattığı düşünülebilir (Cossu, 2022). Gerçek yaşamda fiziksel bir varlığı dahi olmayan kripto paraların bu kadar kısa bir sürede kendisine etkili bir alan açmış olması onun

teknolojik alt yapısının getirdiği erişim ve kullanım kolaylığı olduğu düşünülebilir ancak sosyal yaşamda karşılık bulmayan bir teknolojinin bu kadar güçlü bir etki sağlayabileceği düşünülemez. Diğer bir taraftan kripto para gerisindeki blok zinciri teknolojisinin kripto paraya diğer TL, altın, gümüş, dolar, euro vb. yatırım araçlarından farklı olarak banka ve devlet otoritesinin yetki ve etki alanının dışında güvenilir ve bireyler arası ilişkiler arasında bir kontrol edilemezlik sağlaması görülebilir. Bitcoin'in para statüsünü aşan zorunlu teknik ve sosyal süreçleri olan bir olgudur (Hayes, 2019). Bitcoin'in fiyatını küresel bir şekilde sistem kullanıcıları belirlemektedir. İnsanlar Bitcoin'in artacağına inanırsa artmakta, yatırım yapmaktan çekindiğinde ise düşmektedir (Lee, 2022). İlk kripto para olan Bitcoin veya diğer altcoin kripto paralar sosyal ilişkilerden bağımsız kesmiş sadece dijital şifrelerin güvenine dayalı bir yapı değildir. Bireyler teknolojinin aracılık ettiği kişiden kişiye bağlantılar kurmaktadır. Kişilerin karşılıklı dijital imzalarının birbirini doğrulaması ile para transferi gerçekleşmektedir. "Kripto paralar bilgisayar ağları üzerinden güvenli, aracısız ve ucuz para transferi ihtiyacına bir yanıt olarak yeni ve adem-i merkezizetçi bir elektronik ödeme sistemi olarak geliştirilmiştir" (Hatipoğlu, 2021). Kripto para sistemi, mevcut kurumlara karşı güçlü bir alternatif olmasıyla onların mevcut durumdaki varlığını tehdit ettiği görülebilir. Kurumlar, toplumsal bir konsensüs sonucunda ortaya çıkan yapılar olmaları ile insanların yaşamını düzenlemektedir. Ancak kurumlar diğer taraftan krizler, belirsizlikler getirerek bireyin yaşamında ani ve hızlı değişimlere de sürüklemektedir. Dönemin kriz ve belirsizlikleri içerisinde kurumların bireylere sağlayamadığı güven bireylerin kurumları ekarte edip kripto para gibi faili ön plana çıkaran yapıların ortaya çıkmasına zemin hazırladığı söylenebilir.

Bitcoin 2008'de kendiliğinden ortaya çıkmadı (Swartz, 2018). Kripto paraların ortaya çıkışını sosyal değişim ve dönüşümlerle ilişkilendiren görüşlere göre kripto paranın çekiciliği, ilk olarak, birçok insanın mevcut sağlık, ekonomik ve iklim krizlerinin bir sonucu olarak karşı karşıya kaldığı artan finansal güvensizlik duygusuyla açıklanabilir. Güvensizlik ve güvencesizliğin arttığı bir dünyada mali krizlerden sonra meydana gelen sınıf eşitsizliğindeki artış, işsizlikte artış, kripto paraların ana akım olmasını etkileyerek kripto paralara yatırım, sistematik güvencesizlik karşısında bireysel olarak kendini güvene alma girişimi sayılabilir. İkincisi, krizlerle büyüyen bir neslin umutlarının, arzularının ve korkularının göstergesi olarak krizin sorumlusu olarak görülen kurumlara hükümetler/merkez bankalarına şüphe içerisinde yaklaşmaktadır (Cossu, 2022). Bitcoin, mevcut kurumlara olan güvenin sarsıldığı teknolojik, sosyal ve ekonomik bir bağlamdan ortaya çıktı. Gözetim platformu iş modellerinin yükselişi ve küresel mali krizle birlikte Bitcoin, yetkililere ve her türden 'aracıya' olan ihtiyacı ortadan kaldırmanın bir yolu olarak görüldü (Swartz, 2018). Kripto paralara yönelimi arttıran etkenler günümüz toplumlarının ve kurumlarının ekonomik yapısının getirdiği ekonomik kriz, risk, belirsizlikler bireyleri yeni bir ekonomik alanı denemeye sevk etmiş olmasıyla ilişkilidir.

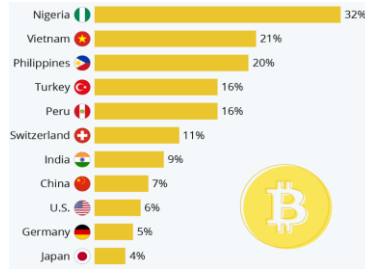
Güney Kore, kripto paraların toplumsal değişimlerle olan ilişkisini gösteren bir örnektir. 2017 yılında Güney Kore vatandaşlarının Bitcoine olan ilgisi ülke meselesi haline gelmiştir. Yoğun Bitcoin yatırımının sebebi ile ilgili bazı görüşler ileri sürülmüştür. Bitcoin'in sosyal medya aracılığıyla bilinirliğinin hızlı bir şekilde geniş bir kitleye ulaşmasının katkısı olduğu ileri sürülürken diğer bir görüş Güney Kore toplumunun son yıllardaki sosyo-ekonomik değişimi ile ilişkilendirilmiştir. Ülkedeki yüksek konut fiyatı sıradan vatandaşın emlak piyasasında yatırım yapmasını kısıtlarken, ülkenin iyi olmayan borsa sistemine karşılık Bitcoin'in 7/24 işlem gören piyasası çekici bir etki yarattı. Bitcoin küçük bütçelerin hızlı yatırım yapması için ülke genelinde iyi bir fırsat olarak benimsendiği söylenebilir (Lee, 2022). Güney Kore toplumunda nispeten işsizleşen kurumlara alternatif olarak bireyler Bitcoin'e yönelmiş olduğu söylenebilir. Bu durum kripto paraların tekno-sosyal bir yapıya sahip olduğunu çünkü gerçek sosyal yaşamda çözüm bulamadıkları problemleri, teknoloji aracılığıyla çözüm bulmalarını sağlamıştır.

Kripto paraların yaygınlaşması, benimsenmesi veya kabul görmesinde diğer bir etken Bitcoin ve diğer kripto para birimlerinin enflasyona karşı korunmak için yatırımcılara alternatif bir alan açmasıdır (Ante, Fiedler, Steinmetz, & Fiedler, 2023). Bunun yanında kripto paraların arzında otorite olmaması kazancın vergilendirilmemesi, kara para aklanması ve yatırımcıların mağdur olması gibi sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Arıcı vd., 2022; Doğan, 2020; Mosmer ve Çalışkan, 2023). İnsanların kullanımına göre şekillenen kripto paralar hem olumlu hem olumsuz sonuçları bünyesinde barındırmaktadır.

3. Türkiye’de Kripto Paranın Gelişimi

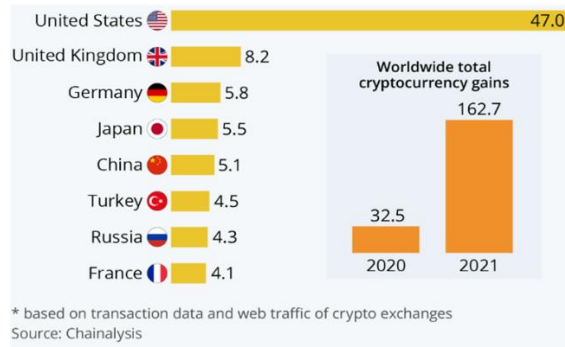
Türkiye Cumhuriyeti’nin kripto para varlıkları ile ilgili resmi yaklaşımına bakıldığında Türkiye, Cumhuriyet Merkez Bankasının yayınladığı ödemelerde kripto para varlıkların kullanılmamasına dair 16 Nisan 2021 tarih ve 31456 sayılı yönetmelik ile şu anki hukuk sistemine göre kripto paralar ödeme aracı olarak kabul edilmemektedir. Kripto para konusunda ülkede yapılan ilk düzenleme bu düzenlemedir. Yönetmeliğin yayınlanma sebebi 2021 yılında Türkiye’de kripto para alım satımına aracılık eden 391.000 aktif kullanıcısı olan Thodex isimli kripto para borsası sahibinin 2-10 milyar USD arasında tahmin edilen bir tutarla borsasını kapatarak paralarla yurtdışına kaçmasıdır. Ayrıca devlet, Türk Lirasının dijital formunun çıkarılmasına yönelik çalışmalar sürdürüldüğü bilgisi hükümet tarafından kamuoyuna duyurulmuştur.

Türkiye, blok zinciri ve kripto paralara yönelik tutucu bir refleks geliştirirken ülke vatandaşları kripto para yatırımı yapma konusunda oldukça esnek bir tutum içerisindedir. Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum) tarafından 2021 yılında yapılan araştırmaya göre dünyanın en büyük 74 ekonomisinin nüfusa oranla en çok kripto para kullanan ülkeler açıklanmıştır. Şekil 1’de görüldüğü üzere Türkiye dünyada kripto para yatırımında %16 ile dünyada 4’ncü, Avrupa’da ise ilk sırada yer almıştır (Dünya Ekonomik Forumu, 2021).

Şekil 1. Dünya Geneline 2021 Yılında Nüfuslarına Oranla En Çok Kripto Para Kullanan Ülkeler

Kaynak: (World Economic Forum [WEF], 2021).

Şekil 2. Dünya Geneline 2021 Yılında En Çok Kripto Paralardan Kâr Elde Eden Ülkeler

Dünya üzerinde yapılan kripto para yatırımlarından en fazla kâr eden ülkeler sıralanmıştır. Şekil 2’de görüldüğü üzere Türkiye dünyada kripto para yatırımında kâr elde etme oranında 6. sırada yer almaktadır (<https://www.statista.com>). Türkiye kripto para yatırımcısı olma ve bu sistemden kâr elde etmekte etkin bir ülkedir.

4. Literatür Taraması

Ulusal Tez Merkezinde kripto para anahtar kelimeleri ile yapılan aramada Türkiye’de yapılan tez çalışmalarının işletme, ekonomi, finans, bilgisayar mühendisliği ve bilgisayarla ilgili diğer alanlar, bilişim, hukuk, istatistik, bankacılık gibi alanlarda daha fazla çalışma yapıldığı görülmektedir. Sosyoloji anabilim dalında 2017 yılında hazırlanan “Bitcoin örneğinde bir neoliberal toplumsallık incelemesi” başlıklı tez çalışması bulunmaktadır. Blok zinciri ve kripto paralar üzerine yapılan çalışmalarda, insan ilişkileri ve toplumsallıklar

üzerine yapılan çalışmalar olmasına rağmen bu çalışmalar yayınlanan anabilim dalının literatürü ve bakış açısına sahip çalışmalardır.

Sosyoloji disiplini içerisinde kripto para yatırımcıları üzerine çok sınırlı sayıda araştırma bulunması nedeniyle bu kısımda diğer disiplinlerden bazı çalışmalara yer verilerek ulusal literatürde yapılan uygulamalı çalışmaların sonuçları hakkında genel bir fikir sahibi olunması sağlanmaya çalışılmıştır. Kripto para yatırımı yapılmasında yüksek getiri sağlama önemli bir faktördür (Tuğgun, 2022), diğer bir önemli faktör gelecekte kripto paraların önemli bir yatırım aracı olacağı beklentisidir (Pilatin, 2022). Kripto para yatırımında cinsiyetlere göre farklılaşma bulunmaktadır. Erkekler kripto para yatırımı yapmakta kadınlardan daha istekli, farkındalıklı, konu hakkında daha bilgilidir (Tuğgun, 2020; Kuzudişli & Çarıkcı, 2021; Mosmer & Başarı, 2023; Pilatin, 2022). Üniversite öğrencileri ile yürütülen çalışmalarda üniversite öğrencilerinin bir kısmının kripto paralar hakkında bilgisi varken bir kısmının bilgisi bulunmamaktadır. Kripto para yatırımı yapan üniversite öğrencileri bulunmaktadır (Arıca & Koçak, 2020; Doğan, 2022; Öget & Kanat, 2023; Yurtsızoğlu & Akgül, 2022).

Kuzudişli & Çarıkcı (2021) nicel araştırma yöntemi kullanılan çalışma muhasebe ve finans alanındaki 117 eğitimcinin kripto para farkındalık düzeyi, tutumları ve bakış açılarını incelemiştir. Eğitimcilerin kripto para farkındalığının ve ilgilerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkeklerin kadınlara göre; 20-29 yaş aralığındaki katılımcıların diğer katılımcılara göre ve lisans mezunlarının yüksek lisans mezunlarına göre finansal yatırım yapmaya daha istekli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Muharrem & Kesbiç (2022) nicel araştırma yöntemi ile Manisa'da ikamet eden 172 katılımcı ile yapılan anket çalışması sonucu katılımcıların kripto para benimseme ve kullanım seviyesi düşük bulunmuştur.

Adıgözel (2023) 618 kripto para yatırımcısı ile yürüttüğü yüksek lisans tez çalışması sonucunda öznel normların yatırım niyeti üzerinde anlamlı etkisi olduğu bulgulanmıştır. Öznel normlar, yatırımcının sosyal çevresi, inançları, ait olduğu toplumun kurallar vb. öznel normlardan gelen öneri ve tavsiyeler dikkate alındığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tecim vd. (2023) karma araştırma yöntemli çalışmada kripto varlıkların bireyler tarafından nasıl algılandığı metaforik olarak 292 kişilik bir örneklem grubu ile incelenmiştir. Araştırma sonucu kadınlar, erkeklerden daha fazla kripto paraları olumsuz nitelendirdiği; evli katılımcıların kripto paraları bekar katılımcılara göre daha fazla tehlikeli bulduğu; katılımcıların çoğunluğu kripto paraları köşeyi dönmek için uygun bir araç olarak görmezken, kripto paraları köşeyi dönmek için en uygun araç olarak gören katılımcılarında bulunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Katılımcılar, kripto paralar güven vermeyen bir sistem olarak nitelendirdiğinden dolayı kripto paraları kumar olarak nitelendirilme eğilimindedir.

Bayram ve Turan (2023) Türkçe kripto para konulu tweetleri inceleyip duygu analizi yaptığı çalışmada kripto para tweetlerinin olumlu yönde ve tweet içeriklerinde Bitcoin, Ethereum gibi en çok bilinen kripto paralara yer verildiği görülmüştür.

Ante, vd., (2023) araştırmasında kripto para varlıklarına sahip 715 Türk kullanıcı ile anket çalışması yapılmıştır. Katılımcıların kripto para varlıklara sahip olmalarında üç tür motivasyon grubu belirlenmiştir. Bunlar; ödeme kullanıcıları, kripto yatırımcıları ve kripto tüccarlarıdır. Amerika'da yapılan nitel araştırma sonucu kullanıcıların Bitcoin'i arkadaşları ve meyda aracılığıyla öğrendikleri (Kinney, 2021), Avusturalya'da gençlerin hayallerini ve beklentilerini gerçekleştirmek için kripto para yatırımı yaptığı (Hanckel & Hendry, 2024), Świątkiewicz & Poskart (2020) ülkelerin sahip olduğu kültürel farklılıklara bağlı kripto para kullanımında farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kripto para yatırımcıları ile ilgili ulusal alayazın incelendiğinde ulaşılabilen araştırmaların büyük çoğunluğunun belli bir gruba araştırma sorularının yöneltilip kripto para yatırımı olan ve kripto para yatırımı olmayan bireylerin birlikte örneklem alındığı araştırmalar oluşturmaktadır. Sadece kripto para yatırımı bulunan katılımcılardan örneklem oluşturulan çalışmalar da bulunmaktadır. Ancak oldukça az sayıdadır. Mevcut ulusal literatür problemi anlama da kısıtlı veri sunmaktadır. Bu nedenle kripto para yatırımcıları üzerine yapılan bu nitel çalışma katılımcılar hakkında bilgi edinme, onların kripto para yatırım motivasyonları, nedenleri ve gündelik hayatlarında bu durumu nasıl konumlandıkları ve inşa ettikleri hakkında literatüre katkı sağlayacaktır.

5. Metodoloji

5.1. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma, algıların ve olayların oldukları gibi gerçekçi ve kapsayıcı bir biçimde ortaya konmasına yönelik gözlem, görüşme ve doküman analizi veri toplama teknikleri kullanılan araştırma yöntemidir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Fenomenoloji deseni, var olan ancak hakkında derinlemesine ve ayrıntılı bilgi sahibi olmadığımız olgular (olay, deneyim, algı, yönelim vb.) ile gündelik hayatta karşılanmasına rağmen tam anlamıyla kavranamayan olguları anlamamıza yardımcı bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve fenomenoloji deseni tercih edilmiştir. Çünkü bireylerin, kripto para kullanma veya yatırımı yapma fenomeni ile ilgili deneyimleri, düşünceleri derinlemesine görüşme yapılarak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat ile kripto para yatırımı ile ilgili verilerin bağlamından kopmadan kendi tecrübeleri, algıları ve değerlendirmeleri ile derinlemesine anlaşılmasına çalışılmıştır.

Fenomenoloji deseninde veri kaynakları araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek ve yansıtabilecek birey veya gruplardır. Fenomenolojik çalışma, olguyu deneyimleyen bireylerin bu yaşanmışlıklarının ortak anlamını betimleme ve tanımlama amacı taşımaktadır. Araştırılacak fenomen belirlendikten sonra bu fenomeni deneyimleyen 10-15 kişi arasında değişen bir heterojen grupla çalışma yürütülebilir (Creswell, 2018). Çalışmada kartopu örnekleme modeli ile kripto para yatırımı bulunan bireylere ulaşılmıştır. Katılımcılar belirlenirken cinsiyet, yaş, meslek, eğitim, yaşanan il gibi değişkenlerin farklılıklar içermesine dikkat edilmiş böylece elde edilen verilerin zengin içeriğe sahip olması sağlanmıştır. Çalışma kripto para yatırımcısı 17 kişi ile yürütülmüştür. Görüşmeler, yapılırken ses kaydı alınmıştır. Sonra ses kayıtları yazıya dökülmüştür. Çalışmanın sınırlılığı kripto para yatırımcısı olan bazı kişilerin ekonomik yatırımları hakkında bilgi vermek istememesi nedeniyle araştırmaya katılmamasıdır.

Çalışma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu'nun 21.08.2022 karar tarihi ve 2023/14 karar numarası ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

5.2. Araştırmanın Veri Analizi

Araştırmada nitel araştırma yönteminde fenomenoloji deseni seçilmiş, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile sahadan veriler toplanıp betimsel yaklaşımla analiz yapılmıştır. Elde edilen verilerin kodları ve kategorileri belirlenmiştir. Nitel araştırmalarda sonuçların inandırıcılığı açısından geçerlilik ve güvenilirlik konusu önemli bir konudur. Lincoln ve Guba nitel çalışmalarda niteliği arttırmak için inandırıcılık, tutarlık, teyit edilebilirlik, aktarılabilirlik kriterlerini geliştirmiştir (Creswell, 2018).

Nitel araştırmalarda (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 269-284) iç geçerliliğe karşılık gelen inandırıcılığı sağlamak için çalışmada beş aşama yerine getirilmiştir. Bunlar, 1.Uzun süreli etkileşim, mülakat için katılımcıdan önceden randevu alınmış ve görüşmecinin samimi yanıtlar vermesi sağlanmaya çalışılmıştır. 2. Derinlik odaklı veri toplama, araştırmacı verileri katılımcılara tekrarlamış böylece aynı anlamların kastedildiğinden mutabık kalınmış ve gerektiğinde ilave sorular sorularak verilerin gerçekliğe uygun olması araştırmacı tarafından sağlanmaya çalışılmıştır. 3. Çeşitleme, araştırmacı gözlemlerinden elde ettiği veriler hakkında katılımcılara düşünceleri sorulmuş ve görüşme ve gözlemlerin birbirini desteklediğine dikkat edilmiştir. 4. Uzman incelemesi, araştırmanın süreçleri uzman incelemesi yaptırılmıştır. 5. Katılımcı teyidi, görüşme sonrasında katılımcılara veriler özetlenmiş ve teyit alınmıştır.

Nitel araştırmaların genelleme kavramına karşılık nitel araştırmalarda aktarılabilirlik kavramı ön plana çıkmaktadır. Nitel araştırmalarda genelleme mümkün değildir.

Tutarlılık, nicel araştırmalardaki güvenilirlik kavramı yerine geçmektedir. Araştırma süresince tutarlılık içerisinde olması için veri toplama, kayıtların tutulması, verilerin analizi ve sonuç için özenli davranılmıştır.

Nitel araştırmadaki nesnellik kavramına karşılık nitel araştırmalarda teyit edilebilirlik kullanılan kavramdır. Nitel araştırmalarda tam bir nesnellik, bağlı olduğu felsefe geleneği gereği mümkün olmamaktadır. Teyit edilebilirlik için araştırma süresince alan notları, ses kayıtları, kodlamalar ve çıkarımlar arşivlenmiştir.

Paradigmaları farklı olan iki yöntem olan nicel ve nitel yöntemin geçerlilik ve güvenilirlik için alınacak önlemlerin aynı olmayacaktır. Ancak araştırma bilimsel olma gayesi taşıdığı için nitel yöntem prensibi içerisinde gerekli uygulamalar yapılmıştır.

6. Araştırmanın Bulguları

6.1. Araştırmanın Demografik Bulguları

Çalışma Sakarya, Tokat, Kocaeli, Zonguldak, Bolu, Balıkesir illerinde yaşayan toplamda 17 kripto para yatırımcısı ile yürütülmüştür. Araştırma yürütülürken 17 katılımcıya ulaşıldığında katılımcılardan alınan verilerin benzer olmaya başlamıştır. Elde edilen verilerin doygunluk seviyesine ulaşması sebebiyle 17 katılımcı ile çalışma sonlandırılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Sıra No	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Şehir	Eğitim Durumu	Meslek
KPY1	Erkek	44	Evli	Sakarya	Lisans	Kamu Çalışanı
KPY2	Erkek	38	Evli	Sakarya	Lisans	Özel Sektör-İşçi
KPY3	Kadın	35	Bekar	Kocaeli	Lisans	Kamu Çalışanı
KPY4	Erkek	45	Evli	Sakarya	Yüksek Lisans	Kamu Çalışanı
KPY5	Erkek	48	Evli	Sakarya	Ön Lisans	Kamu Çalışanı
KPY6	Erkek	39	Bekar	Zonguldak	Yüksek Lisans	Kamu Çalışanı
KPY7	Erkek	28	Bekar	Sakarya	Ön Lisans	Özel Sektör-İşçi
KPY8	Erkek	21	Bekar	Tokat	Lisans Okuyor	Öğrenci
KPY9	Erkek	45	Evli	Tokat	Lisans	Kamu Çalışanı
KPY10	Erkek	41	Bekar	Tokat	Lise	Proje Koordinatörü
KPY11	Erkek	45	Bekar	Tokat	Lisans	Kamu Çalışanı
KPY12	Kadın	35	Evli	Bolu	Lisans	Kamu Çalışanı
KPY13	Erkek	28	Evli	Kocaeli	Ön Lisans	Özel Sektör-İşçi
KPY14	Erkek	28	Evli	Sakarya	Lise	Özel Sektör-İşçi
KPY15	Erkek	28	Evli	Kocaeli	Ön Lisans	Özel Sektör-İşçi
KPY16	Erkek	47	Evli	Balıkesir	Lisans	Kamu Çalışanı
KPY17	Erkek	42	Evli	Sakarya	Ortaokul	Serbest Meslek

Tablo 1’de katılımcıların demografik özellikleri sunulmuştur. Katılımcıların 2’si kadın 15’i erkektir. Kadınların kripto para kullanım oranı erkeklerden daha düşük olduğu için araştırmada kadın sayısı daha az sayıdadır. Bu nedenle kadın kripto yatırımcılarına ulaşamamıştır. Katılımcıların yaşı 21-48 yaş aralığındadır. Katılımcıların 6’sı bekar ve 11’i evlidir. Katılımcılar kartopu örneklem olarak seçildiğinden yaşadıkları iller farklılaşmaktadır. Kocaeli-Sakarya gibi Marmara bölgesinden sanayi şehirleri ile Tokat gibi bir İç Anadolu şehriden örneklem içerme bu şehirler arasında kripto para yatırımında farklılaşma olup olmadığının da incelenmesini sağlamıştır. Katılımcıların eğitim durumu ortaokul, lise, önlisans, lisans, yüksek lisans iken bir katılımcı lisans eğitimine (2.sınıf) devam ettirmektedir. Katılımcıların meslek dağılımı özel sektör, kamu, öğrenci ve serbest çalışan biçimindedir. Katılımcıların meslek farklılaşması çalışma yapılırken sağlanmaya çalışılmıştır. Böylelikle sahadan farklı deneyim ve bakış açısına sahip kişilere ulaşmak amaçlanmıştır.

Katılımcıların kimlik bilgileri kullanılmadığından kodlar kullanılmıştır. Kripto para yatırımcısı: KPY şeklinde kısaltılmıştır. Yapılan mülakatların sırasına göre KPY1, KPY2, KPY3...KPY17 isimlendirilmiştir. Alıntılarda bu kısaltmalar kullanılmıştır.

6.2. Araştırmanın Kripto Para Kullanımına İlişkin Nitel Bulguları

Kripto para yatırımcılarına çalışma ile ilgili 10 adet soru sorulmuştur. İlk soru demografik sorulardan oluşmakta diğer sorular ise (9 soru) çalışmaya ilişkin nitel sorulardan oluşmaktadır. Araştırma soruları belirlenirken 2-3-4 numaralı sorular, kripto para yatırımcılarının kripto paraları nereden öğrendiği, kullanım biçimleri, kullanım türleri, yatırım yapma stratejileri, yatırım yapma neden ve amaçlarını keşfetmek amacıyla hazırlanmıştır. Devamındaki 5-6-7 numaralı sorular, kripto para yatırımdaki güncel durum, aile, akraba, arkadaş vb. yakın sosyal çevrenin yaklaşımları ve kripto para kavramına ilişkin olumsuz yaklaşımlar hakkındaki görüşleri keşfetmek amacıyla hazırlanmıştır. Devamındaki 8-9-10 numaralı sorular, kripto paraların geleceği, devlet ve banka otoritesi ile kripto paraların sağladığı merkezlessiz teknolojik güven kavramlarına ilişkin görüşleri ve Türkiye’nin kripto para konusundaki politikasının nasıl olması gerektiği ile ilgili görüşleri keşfetmek amacıyla hazırlanmıştır.

Bu kapsamda kripto para yatırımcılarına sorulan sorular ve deneyimlerini, öznel bakışlarını, düşüncelerini aktardıkları cevapları olabildiğince kendi anlatım biçimleri ile aktarılmıştır. Sorularda tüm katılımcıların cevapları sıralanmamıştır. Bunun nedeni benzer cevaplar alınmasıdır. Alıntılar altında katılımcıların cevaplarının kodları genel olarak açıklanmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden seçilen alıntılar şu şekildedir:

“Kripto paralar hakkında ilk bilgiyi nasıl öğrendiniz? Kaç yıldır kripto para alım-satımı yapıyorsunuz? Kaç farklı kripto para yatırımınız var? Kripto paralarınızı takip sıklığınız nedir?”

KPY 2: “İlk arkadaş çevresinden öğrendim. Sonra sosyal medyadan takip ettim, 3 yıl, 4 adet, boğa döneminde sık takip ediyordum şuan ayı dönemi az bakıyorum, hiç bakmıyorum, baksam moralim bozuluyor”.

KPY 4: “Arkadaş tavsiyesi, 7 yıl, 8 adet, yükseliş döneminde sık, şuan fiyatın düşük olduğu bir dönem az bakıyorum”.

KPY 6: “Arkadaşımdan öğrendim. 6 yıl, şuan 1 adet, 3 aydır bakmadım”.

KPY 7: “Arkadaş tavsiyesi, 5 yıl, 20-25 farklı coinim var, her beş dakikada bir bakıyorum, yani fırsatım olan tüm zamanlarda bakıyorum”.

KPY 11: “Sosyal medya aracılığıyla öğrendim. 3 yıl, 10’dan fazla coin yatırımım var, her gün takip ediyorum”.

KPY 13: “Sosyal medya aracılığıyla öğrendim. 4 yıl, 6-7 coin yatırımım var, her gün takip ediyorum”.

KPY 15: “Arkadaşımdan öğrendim. 6 yıl, 5coin yatırımım var, haftada 2-3 kez takip ediyorum”.

Araştırmaya katılan kripto para yatırımcılarının kripto para hakkında ilk bilgiyi arkadaş ve sosyal medya aracılığıyla öğrendiği anlaşılmıştır. Arkadaş aracılığıyla kripto paradan haberdar olma durumu sosyal medyadan daha fazladır. Katılımcıların kripto para yatırımı yapma yıl aralığı en düşük 2 en çok 7 yıl aralığındadır. Katılımcıların yatırım yaptığı kripto para sayısı en az 1 en fazla 30 farklı coinden oluşmaktadır. Ancak katılımcıların farklı coine yatırım yapma durumunun kripto borsasının düşük ve yüksek olma durumuna göre değişkenlik gösterdiği cevaplardan anlaşılmaktadır. Katılımcılar, kripto paraların takip sıklığı 1 saat içerisinde çok sık aralıklarla olanlar olmakla birlikte, 3 aydır yatırımlarına bakmayanlarda olduğu görülmüştür. Kripto paraları takip sıklığı kripto borsasının düşük ve yüksek olma durumu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Katılımcılar yükseliş döneminde yatırımlarının durumunu daha sık takip ederken, düşüş döneminde yatırımlarının zarara dönüşünü veya zararlarının sabit devam edişinin takip motivasyonlarını düşürdüğü anlaşılmıştır.

“Kripto para yatırımlarınızın kaynağı nelerdir? Hangi kripto paraya yatırım yapacağınızı nasıl belirliyorsunuz? Yatırım yaptığınız kripto paraların teknolojik alt yapısı veya neyle ilgili teknoloji geliştirdiği hakkında bilginiz var mı?”

KPY 1: “İhtiyaçlara harcadıktan sonra maaştan artan kısımla yatırım yapıyorum. Yatırım yaparken sosyal medya (instagram, telegram, whatsapp vb.) fenomenlerinden edindiğim bilgiler ve arkadaş tavsiyeleri ile belirliyorum. Teknolojik alt yapıya göre yatırım yapıyorum diyebilirim. Şuan web3, yapay zeka teknolojisi yatırımcısı coinler gelecek vaad ediyor, onları inceleyip buna göre yatırım yapıyorum”.

KPY 2: “Maaştan artan gelirimle yatırım yapıyorum. Sosyal medya fenomenlerini takip ediyorum, grafikleri okumayı onlardan öğrenmeye çalışıp öyle yatırımımı belirliyorum. Teknolojileri ile ilgilenmiyorum. Ben futbol takımlarının tokenlerine yatırım yapıyorum. Sporu takip ederken onların coinlerini takip etmek kolay, teknoloji takip etmek zor”.

KPY 3: “Maaştan artan gelirimle yatırım yapıyorum. Arkadaş tavsiyesi ile alıyorum. Teknolojisinden bilgim yok coinlerin, zaman ayırmak istemiyorum”.

KPY 7: “Kredi çektim yatırdım, maaşımdan para ayırıyorum. Twitter’da konuşulanlar, trendler, grafikleri inceliyorum karar veriyorum. Teknolojileri hakkında bilgi sahibiyim”.

KPY 8: “Çalışmaya başlamadan önce harçlıklarımdan yatırım yapıyordum şimdi çalışıyorum kazancımdan yatırım yapıyorum. Coinlerin projelerini ve teknolojilerini inceleyip karar veriyorum. Arkadaş tavsiyesi de bazen yapıyorum”.

KPY 10: “Birikiimlerimden yatırım yaptım. Bir coine yatırım yapmadan önce hakkında tüm yorumları dinliyorum. Projesi olan coinlere yatırım yapıyorum”.

KPY 15: “Maaştan, analizleri takip ediyorum, Teknolojileri hakkında bilgim var”.

Katılımcılar kripto para yatırımlarını çoğunlukla maaş gelirlerinden artan para ile yapmaktadır. İki katılımcı kredi çekip kripto para yatırımı yaptığı görülmüştür. Katılımcılar kripto para yatırımı yapmalarını belirlerken sosyal medya üzerinden yayın yapan twitter, instagram, youtube, telegram, whatsapp, discord vb. sosyal medya uygulamalarında fenomenleri takip ederek, bu mecralardaki yorumlardan bilgi sağladığı

görülmüştür. Yine arkadaş çevresinin yatırım tavsiyesi için etkili olduğu görülmüştür. Katılımcıların coinlerin alt yapılarındaki teknolojiler hakkında bilgiyi bu mecralardan elde ettiği görülmektedir.

“Neden başka bir yatırım aracı değil de kripto paralara yatırım yapıyorsunuz? Kripto para yatırımınızla amacınız nedir?”

KPY 1: “Diğer yatırım araçlarının geri dönüşleri çok uzun sürüyor, kripto parada ani yükselişler veya katlama oranı daha yüksek. Erken bir emeklilik için”.

KPY 3: “Başka bir yatırım aracı da var her yatırım aracından biraz var”.

KPY 4: “Kripto parada paranın katlama oranı çok yüksek, 100X yapabilirsiniz bir anda. 24 saat işlem yapılabilir. Borsada hisse sattuktan günler sonra parayı çekebiliyorsun, burada ise paran hemen hesabında. Hem daha iyi bir yaşama sahip olmak hem de dünyanın buraya döneceğini düşünüyorum o yüzden kripto paraya yatırım yapıyorum.”

KPY 5: “Kripto paraların yükseliş dönemi yaklaştı onun için yatırım yapıyorum. Güzel bir emeklilik için faydası olacağını düşünüyorum”.

KPY 6: “Zararımı kapatmak”.

KPY 7: “Daha çok para kazanmak için, zengin olmak için. İşimden ayrılmak”.

KPY 8: “Başka yatırım araçları da var. Kripto para yatırımı yapmaktaki amacım ülkelerin kendi kripto paralarını çıkaracağını yani kripto paranın geleceği olacağını bu nedenle kârlı olacağını düşündüm.”

KPY 9: “Geleceğin yatırım aracı olacağını düşünüyorum. Diğer yatırım araçlarına göre de daha hızlı ve daha iyi kazanç sağlayabileceğini düşündüğüm için yatırım yapıyorum. Daha iyi bir finansal özgürlük yakalamak amacım”.

KPY 10: “Evvelden borsada değerlendiriyordum birikimimi, kripto borsası daha hareketli ve 7/24 çalışıyor, ilerde dijital borsaların daha parlak olacağını düşünüyorum. Amacım para kazanmak”.

KPY 11: “Şok kazançlar elde edenleri duydum. Çağında gereği, gelecek vadettiğine inanıyorum. İlerisi için amaç daha güzel ev, araba, yazlık alabilmek”.

KPY 12: “Daha kolay para kazanıldığını düşünüyorum. Zengin olmak”.

KPY 13: “Daha yüksek kazanç elde edebilmek için yatırım yapıyorum”.

KPY 14: “Geleceğin teknolojisi olduğunu düşünüyorum. Kripto para yatırımıyla amacım kısa zamanda zengin olabilmek”.

KPY 15: “Güvenilir olduğunu düşünüyorum. Amacım zengin olmak”.

KPY 17: “Geleceğin yasal para birimi olacağını düşündüğüm için yatırım yapıyorum, amacım geleceğimi garanti altına almak”.

Katılımcıların diğer yatırım araçlarına değil kripto paralara yatırım yapma sebebi altın, döviz, borsa yerine kripto paraların daha kısa sürede daha fazla katlayarak artmasıdır. Ayrıca kripto para sisteminin geleceği olacağına olan güvende katılımcıları yatırıma yöneltmiştir. Katılımcıların kripto paralara yatırım yapmaktaki amaç en genel haliyle iyi bir refah seviyesine ulaşmaktır. Refah seviyesindeki artış oranı bazı katılımcılar için gelirini arttırmak, daha iyi imkanlara sahip olmak, iş değişikliği veya emeklilikte daha rahat etmek ve zengin olmak biçiminde farklı skalalardadır.

“Kripto yatırımlarınızla ilgili şuanki durumunuz nedir? Kârda iseniz birşeyler (mal-hizmet) satın aldınız mı?”

KPY 1: “Zarardayım”.

KPY 3: “Zarardayım”.

KPY 7: “Kârdayım. Bir şey almadım”.

KPY 10: “Kârdayım. Kârlarımla yine kripto para yatırımı yaptım”.

KPY 14: “Kârdan zarardayım. Bir şey almadım”.

KPY 15: “Kârdayım. Bir şey almadım”.

KPY 17: “Ne kârdayım ne de zarardayım”.

Kripto para piyasasında 2021 yılı son aylarında 64.000 dolar seviyelerine kadar ulaşan Bitcoin 30.06.2022 tarihi itibarıyla düşme dönemi içerisinde 18.000 dolar seviyesine gerilemiş ve 25.08.2023 tarihi itibarıyla 26.000 dolar seviyesindedir. Yükseliş ve düşüş dönemleri alt coinler içinde benzerdir. Kripto paraların yükselmesi ve sonra kısa süre içerisinde bazen ani bazen yavaş düşüşleri ile yatırımcıların zarara uğratmıştır. Katılımcılar bu düşüş dönemi nedeniyle zararda olduklarını belirtmiştir. Kârda olan katılımcılar kârları ile tekrar yatırım yapmış veya bazıları kârda olsa da coinlerini satmamıştır.

“Çevrenizdeki insanlar aile, akraba, iş arkadaşı vb. kripto para yatırımlarınız hakkında ne düşünüyor?”

KPY 1: “Aile fertleri daha çok boş işlerle uğraşma diyor. Kendileri yatırım yapmayan grup olumsuz yaklaşıırken, yatırım yapan veya yatırım yapıp bizim gibi zararda olsalar bile anladığından sabır tavsiye ediyor. Kripto paraları bilenle bilmeyen arasında tavsiye değişiyor”.

KPY 2: “Ailem, akrabalarım boş iş diyorlar altın, dolar al kripto para alacağına diyorlar. Dediklerini yapıyor muyum, hayır!!! İş arkadaşlarımda öyle diyordu ancak 4 ay önce 100 dolar olan kripto para yatırımlarım bir gecede 700 dolar olduğunu gördüler, onlarda ikna oldu, bir şeyler olabiliyormuş dediler”.

KPY 3: “Biraz bilgisi olan daha olumlu ama konudan uzak olanlarda ne kadar uzaklaşırsa bu konuya daha olumsuz yaklaşıyorlar”.

KPY 4: “İlk zamanlar saçmaladığımı düşünüyordum. Artık daha olumlu düşünüyorum. Kızıma BES (bireysel emeklilik) açtırdım. Eşim neden BES açtırdın o parayla Bitcoin alsan daha çok kazanırsın diyor. Bizde durumlar böyle”.

KPY 6: “Uzak dur bundan pek fayda sağlayan yok diyor çevrem”.

KPY 7: “Arkadaşlarım daha çok destekçi, ailem çok desteklemiyor”.

KPY 8: “Aile desteklemiyor da olumsuz bir şey de demiyor. Arkadaşlar destekliyorlar, çünkü onlarda bu işin içindeler”.

KPY 9: “Saçmalık olduğunu düşünüyorlar. Batacaksın, biteceksin diyorlar. İnsanlar TV’den duydukları olumsuz haberler nedeniyle çok boş bakmıyorlar”.

KPY 10: “İnsanlar, aile, akraba kripto para yatırımları hakkında %80’i olumsuz konuşuyor ama olumsuz konuşan herkesin de kripto paraya kulak kabarttığı farkındayım. Aile her zaman en olumsuz davranan çünkü yatırımların erimesinden yatırımlarını kaybetmemden endişe ediyorlar. Arkadaş çevresi onlara göre daha temkinli. Para kazanmaya başlarsan bize de tiyo verir misin, bilgi verir misin şeklinde yaklaşıyorlar”.

KPY 11: “Tepkiler şöyle bu işi hiç yapmamış, bilmeyen insanlar çevreden veya haberlerden duyduklarıyla olumsuz battı gibi haberlerle beni de yapma diye uyarıyorlar. Ancak kripto para yatırımı yapan veya bu sistemi bilen insanların yaklaşımları sıcak, olumlu”.

KPY 12: “Ailem bir taraftan para gider diyor bir taraftan da benim bu konuda başarılı olabileceğimi düşünüyor”.

KPY 13: “Onlarda olumlu görüyor ve onlar da zaten kripto para yatırımı yapmaya başladı”.

KPY 14: “Gayet olumlu düşüncelere sahipler”.

KPY 15: “Dolandırıcılık olduğunu düşünüyorlar, güvenmiyorlar”.

KPY 17: “Saçmalık olduğunu düşünüyorlar”.

Bu soru ile katılımcıların aileleri ve yakın çevrelerinde kripto para yatırımı ile ilgili nasıl bir ekosistem içerisinde oldukları anlaşılmasına çalışılmıştır. Ailelerin genellikle kripto para yatırımında olumsuz veya daha temkinli olduğu, arkadaş çevresinin biraz daha destekleyici olduğu görülmüştür. Kripto paralara olumlu veya olumsuz tavır, genel olarak kripto para sisteminden bilgisi olan ve olmayan olarak ayrılmaktadır. Kripto para ve blok zinciri hakkında bilgisi olan aile veya arkadaş çevresi katılımcılara olumlu yaklaşıırken, konu hakkında bilgisi olmayanlar olumsuz yaklaşmaktadır.

“Kripto para yatırımı belirsiz, güvenilmez, hayal, oyun, kumar gibi kavramlarla tanımlayanlar var sizin için bu yorumlar ne ifade etmektedir?”

KPY 1: “Kripto paralarda yatırımı olmayanlar kriptodan para kazanamayanlar bu yorumları yapmakta haklılar çünkü elle tutulur gözle gördüğü bir şey değil, nesne değil, ama bu soruyu kriptodan az da olsa para kazanan birisine sorarsanız hayır der. Bazıları zarar ediyor ya işte kumar oynadık tutmadı diyor halbuki her coinin belli bir grafiği vardır o grafiği biraz incelerse en azından grafik okumasını öğrenebilse daha fazla zarar edilmez. Yani bir mantığı var. Güvenilir mi konusuna girince güvenilmez çünkü herhangi bir güvencesi yok arkasında. Para sıfırlandığı zaman veya bir şey olup şirket kapısını kilitleyip gittiği zaman kimle mubatap olacaksınız herhangi bir mubatabı yok ama bunu bile bile giriyoruz zaten işe”.

KPY 7: “Konuyu bilmeyen uzak insanlar onlar, bu konuda bilgisiz ve cabiller. Bilgisi yok fikri var. Bilmediği bir alan olduğu için çekinceleri var. Kendince beni de korumaya ve caydırmaya çalışıyorlar. Bu sistemde para benim kontrolümde olduğu için güvenilir. Belli kurallar dışına çıkmadığım sürece kimse benim paramı çalamaz, müdahale edemez, dolandıramaz”.

KPY 8: “Boş yorumlar bunlar, ben sürdürülebilir olduğunu düşünüyorum”.

KPY 10: “Bu yorumlar benim için hiçbir şey ifade etmiyor. Çünkü anı değil 30 yıl 40 yıl 50 yıl sonrasını düşünmek gerek. Mesela Ford ilk arabasını yapmak için bankadan kredi almaya gitmiş. Amerika’da banka bu krediyi vermemiş. Çünkü hayal kuruyorsun, atlar kanlı canlı yıllardır yaşadığını ve yıllar sonra da yaşayacağını savunmuşlar. Otomobilin atların yerini asla alamayacağını söylemişler. Şimdi bunu diyen insanların torunları bugün araba kullanıyorlar. Kripto paralar için böyle söyleyenler 20 yıl sonra keşke bizde zamanında alsaydık diye düşünebilirler”.

KPY 14: “İsrar ediyorlar öğrenmemekte ondan dolayı bu düşünceye sabırlar.”

KPY 15: “Olumsuz yorumlar benim için bir anlam ifade etmiyor yani onlar konuyla ilgisiz oldukları için, bilgileri olmadığı için öyle düşünüyorlar”.

Katılımcılar kripto paraları belirsiz, güvenilmez, hayal, oyun, kumar gibi görmemektedir. Bu şekilde yorumlayanların ise kripto para konusu hakkında doğru bilgi sahibi olmadıklarını düşünmektedir.

“Kripto paraların geleceği ile ilgili ne düşünüyorsunuz?”

KPY 4: “Bütün kağıt paraların ortadan kalkıp kripto paraya dönüşeceğini düşünüyorum. EFT yaparken neden aracı bankaya ihtiyaç duyuyum ki! Çok güvenilir bir sistem, çok hızlı karşı tarafa para gönderilebiliyor, işlem ücreti oldukça düşük, kendi bankam kendi cebimde gibi, gelecekte bankacılık sistemi ortadan kalkacak bence”.

KPY 7: “Hayatımızdalar artık gündelik hayatımızda daha fazla var olacaklar”.

KPY 8: “Yükseleceğini düşünüyorum yani yok olup gitmeyeceğini düşünüyorum”.

KPY 9: “Dünya devletleri zamanla dijital paraya geçecek. Bu süreç insanları alıştırma ve kabul ettirme dönemi”.

KPY 10: “Dünyadaki bütün ekonomik sistemin buna göre dizayn edileceğini düşünüyorum”.

KPY 13: “İyi bir konuma gelecek, kripto paraların kullandığı blok zinciri teknolojisi ile birlikte”.

KPY 16: “Daha henüz bir bebek gibi, yolu daha çok açık. Ama daha çok savaşları var. Finansal kangallar olacak sermaye yer değiştiriyor. Feodal dönem derebeyleri ile endüstri sahiplerinin mücadelesi gibi mücadele bu dönemde de yaşanacak. Çünkü blok zinciri teknolojisi her alana gireceği için bu teknolojisini her şeyi dönüştürecek”.

Katılımcılar kripto paranın geleceğini, blok zinciri teknolojisinin yaşamın her alanında kullanılacak bir teknoloji olacağını ve buna bağlı olarak kripto paranın bu sistem içerisinde varlığını sürdüreceğini düşünmektedir. Fiziki parayı ortadan kaldıran bir unsur olacağını, banka gibi otoritelerin şuan sağladığı hizmetlerden daha iyi bir hizmet sağlayacağı öngörülmektedir.

“Kripto paraların kullandığı blok zinciri teknolojisi, banka, devlet vb. otoriteler olmadan şifreleme teknolojisiyle kişiler arası ekonomik ilişkilerin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Bu açıdan resmi otoritelerin verdiği güven ile teknolojinin sağladığı güven kavramlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?”

KPY 1: “Yaptığım işlemin devlet garantisi yok. Kaybettiğinde paranı, mubattap kimse bulamazsın. Ama arasında çok fark yok. Bankaya yatırdığım paranı da bir güvencesi yok enflasyon karşısında değer kaybedebiliyor, borsadaki paranı ani çöküşle eriyebiliyor”.

KPY 2: “Ben ikisine de güvenmiyorum. İmarbank vardı binlerce insan mağdur oldu, bir mubattap bulamadılar. O bir bankaydı ama insanlara bunu yaşattı. Kriptoyla ilgileneneksen bu teknolojiye güvenmek zorundasın”.

KPY 3: “Çok yatırım yapamıyorum mesela çünkü parayı gönderiyorsun bir mubattap yok. Benim kafam halen günümüz düzeni gibi bir otorite arıyor, çevremde kripto paralara yönelim olduğu için bende yöneldim. Ama sistemi kafama yatmıyor”.

KPY 6: “Thodex borsası sahibi milyonları aldı gitti, o da teknoloji içerisindeydi. Devlet güvencesi olmalı ve gelmeli de”.

KPY 7: “Tamamen teknolojinin sağladığı güvene güvenilmeli çünkü devlet otoritesinde araya insanlar giriyor ve insanlara güvenmemiz gerekiyor fakat blok zinciri teknolojisinde algoritmaya güvenmemiz gerekiyor. O da kusursuz işliyor. Bitcoin yıllardır hatasız devam ediyor. Yaşanan dolandırıcılıklar kullanıcı hatası. Kullanıcı hata yapmadığı sürece hiç kimse blok zincirindeki paranıza müdahale edemez. Kullanıcı hataları yanlış linklere tıklayıp kimlik ve kullanıcı bilgisi, şifre çaldırma, ödül vaadiyle yanlış linklere tıklayıp telefona virüs bulaştırma ile dolandırıcılıklar yaşanıyor”.

KPY 8: “Kripto paraların kullandığı blok zinciri teknolojisine ileride banka ve devletlerinde geçeceğini düşünüyorum. Bankalar kripto paralardan daha az güven sağlıyor. Kripto paranın miktarı sabit ama bankalar paraların sayısını artırıp azaltabiliyor”.

KPY 9: “Büyük kazançlar büyük riskler gerektirir. Bebek döneminde olan bir sistem, teknoloji güvenilir, ancak içinde bulunduğu borsaların devletler tarafından veya bağımsız kuruluşlarca denetlenmelidir”.

KPY 13: “Kesinlikle devletin ve bankaların sistemleri kesinlikle güvenilirmez. Ama kripto paraların sistemi kesinlikle güvenilir ve merkezizetsiz olduğu için yatırımı daha kolay ve para kesintisi de olmuyor aynı zamanda o yüzden kesinlikle kripto paralar günümüzün paraları”.

KPY 15: “Devlet veya bazı otoriteler kendi kişisel düşüncelerini yansıttığı için şifrelemeye dayanan otoriteler daha sağlam ve daha güvenilir”.

Katılımcılar blok zinciri teknolojisi alt yapısına sahip kripto paralara, mevcut finans düzeninde daha fazla güvenmektedir. Bu sistemde yapılan hataların veya zararların teknoloji kaynaklı değil kullanıcı kaynaklı olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar kripto paraların riskli olduğunu kabul etmekle birlikte mevcut finansal düzendeki banka ve para sistemlerinin de riskleri olduğunu belirtmektedir. Bankaların batması, enflasyon, para basma, borsadaki çöküşler vb. birer risk olduğunu, sadece riskin kripto para olmadığını düşünmektedirler. Bazı katılımcılar teknolojinin güvenilir ancak kripto para borsalarının otoritelerce kontrol edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bazı katılımcılar kripto paranın merkezizetsiz yapısının devlet güvenini arttırdığını belirtmiştir.

“Ülkelerin pek çok farklı kripto para politikası var. Bazı ülkeler resmi olarak kripto paraları tanıırken, bazıları gözlemlemekte, bazıları ise yasak getirmektedir. Türkiye’de şu anki uygulamaya göre kripto paralar ödeme aracı değildir. Sizce Türkiye’nin kripto paralar ile ilgili politikası nasıl olmalıdır?”

KPY 1: “Globleşen ekonomik sistemlerde bu şekilde gelişmeleri sadece erteleyebilirsiniz karşı duramazsınız. Ekonomiye yön veren ülkeler bunu kullanmaya başladığı zaman sende buna uymak zorundasın. Microsoft ben kendim coin çıkardım alışverişini bununla yapacağım dediği gün dünyadaki ülkeler o coin kullanmak zorunda, ben dolar kabul etmiyorum dediğinde ne yapacaksınız?”.

KPY 2: “Matbaa ve sanayi devrimini kaçırdık kripto borsasında da böyle devam edersek çok geride kalırız. Er ya da geç tüm ülkeler bu sisteme izin verecek, bu nedenle Türkiye bu teknolojiye ayak uydurmak zorundadır”.

KPY 3: “Her şey dijitalleşiyor, dünyada ben kripto para ile alışveriş yapıyorum diyorsa sizde yapmak zorunda kalacaksınız. Akıl olan ülke bununla ilgili araştırmasını yapar ama kenarda tutar. Thodex Türk borsası battı diye bu konu kenara koyulmamalı. Türkiye, kripto para yatırımında dünyada dördüncü Avrupa’da birinci kripto para alım satım işleminde. Şimdi böyle de bir halkan var senin bunun için bu konu ile ilgilenmeli”.

KPY 4: “Teknolojiye direnilmemeli, matbaa gibi geç kalınmamalı, yasaların olduğu teknolojik bir zemin olmalı. Devletler teknolojiye alan açmalı ama müdahale etmemelidir. Dünya bu sisteme dönecek, Türkiye’de geç kalmamalıdır”.

KPY 5: “Devlet çalışmalarını yapmalı ve kripto para kullanımı sürecine geçildiğinde hazır olmalı. Vatandaşını Türkiye’de hazırlamalı bu duruma”.

KPY 6: “Fiziki para ortadan kalkacağından, Türkiye kripto para konusunu resmi olarak ele almalıdır”.

KPY 7: “Türkiye, globalde kendine yer arayan borsalara ev sahipliği yapabilir. Binance Çin’den çıktı adalara gitti. Türkiye öncülük edip alabilirdi. Türkiye, mevcut güvenilir paralara bitcoin, ethereum yasaklamamalı, ülkedeki borsalara lisans vermeli, çok sıkı denetlemeli”.

KPY 8: “Serbest bırakılması lazım. Enflasyona karşı insanların korunması için”.

KPY 9: “Ülke ekonomisine olan yarar veya zararı iyice incelenmeli ve halk bilinçlendirilmelidir. Çünkü insanları fenomenler yönlendiriyor bunun sonucunda zarar gören insanlarda çok oluyor. Halkın finansal eğitimi olmadığı için zarar görüyorlar. Kripto paraların geleceği olacağı ve dünya bu yöne gittiği için Türkiye’nin gelişmeyi takip etmesi gerekir”.

KPY 10: “Türkiye kesinlikle kripto paraları tanımalı, bu konu ile ilgili devlet organizasyonu kurmalıdır. Geç kalmadan kripto paralar konusuna eğilmelidir”.

KPY 11: “Ülkemiz insanların kontrollü bir şekilde kullanmasını desteklemeli. Güvenli bir şekilde kullanabilmeleri içinde gerekli girişimlerin yapılması gerektiğini düşünüyorum”.

KPY 12: “Ülke geleceğe yönelik hazırlıklar yapılmalıdır”.

KPY 13: “Yakında daha da gelişeceğini düşünüyorum ve kendi kripto parasını çıkaracağını zaten söyledi. Hükümetin bununla alakalı gelişmelerini takip ediyoruz”.

KPY 14: “Bence kullanılabilmesi şart. Hem hızlı, ödeme kolaylığı var. Ödeme kredi kartından ödemiş TL olmuş dolar olmuş veya Bitcoin olmuş bizim için hiç fark etmez. Sonuçta oradaki miktar önemlidir. Değeri fark etmez yani oradaki isim değişse de değişmese de yeter ki teknoloji olsun hızlı olsun”.

KPY 15: “Kripto paraların ülke önünü açmalı”.

KPY 16: *“Kesinlikle kabul etmeleri lazım. Bununla ilgili yasal kurallarını en kısa zamanda hazırlayıp bunu bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Bu fırsat kaçırılmamalıdır”.*

KPY 17: *“Türkiye kripto para kullanımına geçmelidir”.*

Katılımcılar, kripto paranın gelecekte kullanımının yaygınlaşacağını, devletlerin kullanımına başlayacağını bu nedenle Türkiye'nin alt yapı hazırlıklarını yapıp bir noktada kullanmaya başlaması gerektiğini belirtmiştir. Bazı katılımcılar T.C. vatandaşlarının gösterdiği ilgi nedeniyle devletin bu konuda finans okuryazarlığı sağlama, kripto borsalarını denetleme gibi uygulamalarla vatandaşlarını zarar görmekten koruması gerektiğini belirtmiştir. Katılımcılardan bazıları blok zinciri teknolojisine sahip kripto paraların, daha önce zamanında anlaşılamayan matbaa ve sanayi devrimi gibi olmamasını dünyadaki değişimi ülkenin yakından takip etmesi gerektiğini belirtmektedir. Bazı katılımcılar bu teknoloji için yasal zeminin hazırlanması gerektiği hatta bazı katılımcılar kripto para kullanımına başlanması gerektiğini belirtmektedir.

7. Tartışma ve Sonuç

Çalışmada farklı illerden, yaştan, meslekten, medeni durumdan katılımcılar tercih edilmiştir. Değişkenlerin farklılığı katılımcıların kripto paralara bakış açıları üzerinde çok fazla etki etmediği görülmüştür. Genel olarak katılımcıların kripto para kullanımı veya yatırımı konusunda yaklaşımlarının homojenlik göstermektedir. Kripto para kullanıcıları olarak belli bir terminoloji, bilgi ve bakış açısında ortak yönlere sahip oldukları belirlenmiştir. Örnek Sakarya-Kocaeli'ndeki yatırımcı ile Tokat'daki bir yatırımcı benzer bilgilere ve bakış açısına sahiptir. Bunun sebebi katılımcıların kripto para yatırımlarını devam ettirirken sosyal medya üzerinden aynı fenomenleri, sosyal medya kanallarını takip ediyor ve benzer kaynaktan bilgi alıyor olmaları söylenebilir. Kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre kripto para konusundaki teknik bilgilerinin daha kısıtlı olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucu Platin (2022) erkeklerin kadınlara göre yatırım yapma ihtimalinin daha fazla olduğu, Tuygun (2020) erkek yatırımcıların kadın yatırımcılara göre daha farkındalıklı olduğu, bulguları desteklemektedir.

Çalışma sonucunda katılımcıların kripto para hakkında ilk bilgiyi çoğunlukla arkadaşlarından öğrendiği; 2-7 yıl arasında sürede yatırım yaptığı, sayısı 1 ile 30 arasında değişen farklı coinlere sahip oldukları, piyasa düşük olmasına rağmen yatırımlarını sık takip eden yatırımcılar olduğu gibi aylardır takip etmeyenlerde olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar kripto para yatırımlarını çoğunlukla maaş gelirlerinden artan para ile yapmaktadır. Kredi çekip kripto para yatırımı yapan iki katılımcı bulunmaktadır.

Katılımcıların diğer yatırım araçlarına değil kripto paralara yatırım yapma sebebi altın, döviz, borsa yerine kripto paraların daha kısa sürede daha fazla katlayarak artmasıdır. Bu sonuç Tuygun'un (2020) katılımcıların kripto para tercih nedeni getiri yüksekliği olduğu sonucuyla uyumaktadır. Katılımcıların kripto paralara yatırım yapmaktaki en genel amacı iyi bir refah seviyesine ulaşmaktır. Refah seviyesindeki artış oranı bazı katılımcılar için gelirini arttırmak, daha iyi imkanlara sahip olmak, iş değişikliği veya emeklilikte daha rahat etmek ve zengin olmak biçiminde farklı skalalardadır.

Katılımcılar kripto para yatırımlarını belirlerken sosyal medyadan yararlanmaktadır. Uzun yıllar yatırım yapanlar grafikleri okuyup kendi yatırım kararlarını alsalar dahi bu kararlarını twitter, instagram, telegram vb. ağlarda gözden geçirmektedir. Coinlerin kendi bildirimlerini, sayfalarını inceleyen katılımcılar olmakla birlikte kripto paraların teknolojileri hakkında bilgiyi genelde bu mecralardan elde etmektedir. Kârda olan katılımcılar olduğu gibi çoğunlukla katılımcılar zarardadır. Kripto paraların düşüşte olduğu dönemde çalışma yapılmıştır. Katılımcılara, kripto para hakkında bilgisi olan aile veya arkadaş çevresi olumlu yaklaşım desteklerken, konu hakkında bilgisi olmayan aile veya arkadaş çevresi olumsuz yaklaşmaktadır. Katılımcılar kripto paraları belirsiz, güvenilmez, hayal, oyun, kumar gibi görmemektedir. Bu şekilde yorumlayanların ise kripto paralar hakkında doğru bilgi sahibi olmadıklarını düşünmektedir. Katılımcılar kripto paranın geleceğini, alt yapısı olan blok zinciri teknolojisi nedeniyle gelecekte yaşamın her alanında var olacağını, birey ve devletlerin kullanacağını, mevcut düzendeki fiziki paranın yerini alacağını düşündükleri keşfedilmiştir. Gelecekte kripto paraların önemli bir yatırım aracı olacağı (Pilatin, 2022) ve kripto paraların gelecek vadettiği (Yurtsızoğlu & Akgül, 2022) bulguları ile araştırma sonucu desteklenmektedir.

Araştırmanın 9. sorusu ile resmi otoritelerin verdiği güven ile teknolojinin sağladığı güven kavramlarını nasıl değerlendirildiği sorulmuş, böylelikle mevcut finans düzeninin bireylerin kripto para kullanımına

yönelimleri arasında nasıl bir ilişki olduğu incelenmiştir. Katılımcılar blok zinciri teknolojisi alt yapısına sahip kripto paralara, mevcut finans düzeninde diğer unsurlardan daha fazla güvenmektedir. Bu sistemde yapılan hataların veya zararların teknoloji kaynaklı değil kullanıcı kaynaklı olduğu belirtilmiştir. Katılımcılar kripto paraların riskli olduğunu kabul etmekle birlikte bankaların batması, enflasyon, para basımı, borsadaki çöküşler, ülkede düşen alım gücü vb. birer risk olduğunu, sadece riskin kripto para olmadığını düşünmektedir. Böylece kripto para sistemine yönelimin bireysel sebepler dışında toplumsal sebeplerle de ilişkilidir.

Araştırmada Türkiye'nin kripto paralar ile ilgili politikası nasıl olmalıdır? sorusu ile hem aktör davranışlarını hem de yapısal faktörleri dikkate alarak kripto para kullanım ilişkileri analizi yapmak hedeflenmiştir. Hem aktör davranışı hem yapısal faktörler göz önünde bulundurulduğunda, vatandaşlar kripto para kullanımına yoğun bir ilgi göstermekte, ülke ise şuan kripto varlıkları ödeme aracı olarak kabul etmemektedir. Katılımcıların değerlendirmeleri tavsiye ve talep olarak iki biçimdedir. Tavsiye olarak, kripto paranın gelecekte kullanımının yaygınlaşacağını, devletlerin kullanımına başlayacağını; bulunduğu çağın gereği olarak anlaşılabilen matbaa ve sanayi devrimi gibi kripto para teknolojisini kullanmakta geç kalınmayıp dünyadaki değişimi ülkenin yakından takip etmesi gerektiğini ve Türkiye'nin yasal ve teknik alt yapı hazırlıklarını yapması gerektiği keşfedilmiştir. Talep olarak, T.C. vatandaşlarının kripto paralara gösterdiği ilgi nedeniyle devletin bu konuda onlara finans okuryazarlığı sağlaması, kripto borsalarını denetlemesi böylece vatandaşlarını zarar görmekten koruması gerektiği biçimindedir.

Çalışmanın katılımcıları bireysel amaçlarla yatırımlarını yaparken ülkenin geleceğini en az kendileri kadar düşünmektedir. Bu konuda kendi deneyim ve bilgi birikimleri ile bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Genel bir öneri olarak Türkiye, blok zinciri alt yapısına sahip kripto paraları kullanmaya birey, uygulama ve teknoloji olarak hazır olmalı veya kullanmaya başlamalıdır. Nitel yöntemle yapılan bu araştırma yeni pek çok bilginin keşfedilmesini sağlamıştır. Bu nedenle nitel araştırma yönteminde sosyal medya hesapları yöneten kripto para fenomenleri ile yapılan araştırmalar faydalı olacaktır.

8. Extended Abstract

It shows the intense interest of the country's population in crypto money, which is described as electronic money. While the state approaches cryptocurrencies with a distance, citizens show great interest in cryptocurrencies. There are not enough studies in the field about the reason for this interest and the context that led to its emergence. Considering both actor behavior and structural factors, the general problem of the study is the use of cryptocurrencies, the characteristics of crypto money investor individuals, why they invest in crypto money, the environment and context that affects it, and what the investment objectives are.

The aim of the study is to explore the crypto money investment experiences of crypto money investor individuals and to understand their crypto investment motivations. This study is important for several reasons. First, to understand the relationship between individuals investing in cryptocurrencies and variables such as gender, age, education, occupation and income; second, to understand why the use of cryptocurrencies, which is a hot topic, is being adopted; third, it can help to understand how individuals rebuild their relationship with authorities (state, bank, etc.) with the use of cryptocurrencies. In addition to (or instead of) the use of physical money, the use of electronic money based on a new technology is important in terms of filling the gap in the literature about the experience of investing in crypto money from the perspective of the actors and the context that affects it, the reason for this and how it makes sense in the current social order, and to help future studies. carries.

Qualitative research method and phenomenology design were preferred in the research. It has been tried to reveal the experiences and thoughts of individuals about the phenomenon of using or investing in crypto money by conducting in-depth interviews. The study was conducted with 17 cryptocurrency investors. Audio recordings were made during the interviews. Then the audio recordings were transcribed. As a result of the study, the participants learned the first information about crypto money mostly from their friends; It has been determined that there are investors who have invested in 2-7 years, have different coins ranging from 1 to 30, although the market is low, there are investors who follow their investments frequently, as well as those who have not followed them for months. Participants invest in

cryptocurrencies mostly with money left over from their salary income. There are two participants who take out loans and invest in cryptocurrencies.

It was stated that while family or friends who have knowledge about crypto money and blockchain approached and supported them positively, family or friends who did not know about the subject approached them negatively. Participants do not see cryptocurrencies as uncertain, unreliable, fantasy, game, gambling. Those who interpret it in this way think that they do not have the right knowledge about crypto money. Participants answered that the future of crypto money, that it will exist in all areas of life in the future due to its infrastructure, blockchain technology, that individuals and states will use it, that it will replace physical money in the current order.

Participants trust cryptocurrencies with blockchain technology infrastructure more than any other element in the current financial order. It has been stated that errors or damages in this system are caused by the user, not the technology. While the participants agree that cryptocurrencies are risky, bank collapse, inflation, money printing, stock market crashes, falling purchasing power in the country, etc. He thinks that there are risks, only that the risk is not in crypto money. Thus, it can be clearly said that the orientation to the crypto money system has social reasons as well as individual reasons.

The evaluations of the participants are in two forms for Türkiye as recommendation and request. As a recommendation, the use of crypto (Çelik, 2024) money will become widespread in the future, states will start to use it; It has been determined that it is not too late to use crypto money technology such as the printing press and the industrial revolution, which cannot be understood as a requirement of the age in which it is located, and that the country should closely follow the changes in the world and that Turkey should make legal and technical infrastructure preparations. As requested, T.C. due to the interest of its citizens in cryptocurrencies, the state should provide financial literacy to them in this regard, inspect crypto exchanges so that their citizens should be protected from harm.

Keywords: Crypto Money, Crypto Money Investors, Crypto Users, Qualitative Research, Sociology.

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışmada herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.
There is no conflict of interest with any institution or person in the study.

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale İntihal programlarında taranmış ve İntihal tespit edilmemiştir.
This article was scanned in Plagiarism programs and Plagiarism was not detected.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen kurallara uyulmuştur.
In this study, the rules specified within the scope of the Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive were followed.

Kaynakça

- Adıgöznel, Ali. (2023). Kripto paraların yatırım aracı olarak kullanılması niyetini etkileyen değişkenlerin incelenmesi: Türkiye örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı.
- Alombert, A. (2019). How can culture and technics be reconciled in the digital milieu and automatic societies? Political implications of the philosophies of technology of Simondon and Stiegler. *Culture, Theory and Critique*, 60(3-4), 315-326. <https://doi.org/10.1080/14735784.2019.1674678>.
- Arıca, R., & Kozak, R. (2020). Kripto para türlerinin turizm eğitimi alan bireyler tarafından bilinirliğinin incelenmesi: Bitcoin örneği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 2(2), 37-51. DOI: 10.5281/zenodo.3688765
- Anclarlı, S. E., Karaca, S. S., & Başçı, E. S. (2023). Blockchain Kripto Varlık Bitcoin Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz Web Of Science Uygulaması. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 44-72. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijaftr/issue/78476/1292202>
- Ante, L., Fiedler, F., Steinmetz, F., & Fiedler, I. (2023). Profiling Turkish Cryptocurrency Owners: Payment Users, Crypto Investors and Crypto Traders. *Journal of Risk and Financial Management*, 16(4), 239. DOI: 10.3390/jrfm16040239
- Bayram, İ., & Turan, A. (2023). Türkiye'de Kripto Para Farkındalığı ve Tutumu: Duygu Analizi ve İstatistiksel Analiz ile Bir Değerlendirme. *Yönetim Bilişim Sistemleri Dergisi*, 8(2), 20-35. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ybs/issue/75943/1197985>
- Buchholz, K. (2021, 4 17). How Common is Crypto? <https://www.statista.com/chart/27326/estimated-cryptocurrency-gains-by-country/> adresinden alındı
- Creswell, J. W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri. (Çev. Eds. M. Bütün & SB Demir.). Siyasal Kitapevi.
- Cossu, A. (2022). The unexpected consequences of a pandemic: Crypto-finance as cultural commons. *European Journal of Cultural Studies*, 598-607. DOI:10.1177/13675494221135660
- Çizmecioglu, S., & Akman, A. Z. (2021). Blok zincir ve kripto para konularının bibliyometrik bir analizi: 2015-2020 dönemi. *Business Economics and Management Research Journal*, 4(1), 1-16. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bemarej/issue/62931/931012>
- Doğan, Ş. (2020). Dijital çağda paranın dönüşümü: Kripto para birimleri ve blok zinciri (Blockchain) teknolojisi: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 859-870.
- Dulupçu, M., Yiyit, M., & Asena, Genç. (2017). Dijital Ekonominin Yükselen Yüzü: Bitcoin'in Değeri İle Bilinirliği Arasındaki İlişkinin Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Kayfor 15 Özel Sayısı), 2241-2258.
- Hanckel, B., & Ann Hendry, N. (2024). Young adults and investing for the future: Examining futuring practices and wellbeing through digital brokerage platforms. *The Sociological Review*, <https://doi.org/10.1177/00380261241236255>.
- Hatipoğlu, O. (2021). Kamu Politikası Analizi Açısından Türkiye'de Kripto Para Politikaları. *Maliye ve Finans Yazıları*, (116), 171-201.
- Hayes, A. (2019). The socio-technological lives of bitcoin. *Theory, culture & society*, 36(4), 49-72.
- Kayacan, E. Y., & Anavatan, A. (2018). Bitcoin Getirilerinin Kaotik Yapısının İncelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 123-134.
- Kinney, A. B. (2021). Embedding into an emerging money system: The case of Bitcoin. *Sociological Focus*, 54(1), 77-92. <https://doi.org/10.1080/00380237.2020.1845260>
- Kuzudişli, S. C., & Çarıkçı, O. (2021). Muhasebe ve finans alanındaki eğitimcilerin kripto para farkındalık düzeyi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(32), 1261-1272.
- Lee, S. C. (2022). Magical capitalism, gambler subjects: South Korea's bitcoin investment frenzy. *Culturastudies*, 36(1), 96-119. <https://doi.org/10.1080/09502386.2020.1788620>
- Massó, M., Shevchenko, A., & Abalde-Bastero, N. (2021). Technological and socio-institutional dimensions of cryptocurrencies. An incremental or disruptive innovation?. *International Review of Sociology*, 31(3), 453-469.

- Mosmer, S., & Başarır, Ç. (2023). Türkiye'deki Bireysel Kripto Para Yatırımcılarının Kripto Paralara Yaklaşımları. *The Journal of International Scientific Researches*, 8(1), 46-63.
- Muharrem, Ş., & Kesbiç, C. (2022). Kripto Para Kullanımı Üzerine Bir Araştırma: Manisa Ö. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 632-651.
- Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system. *Decentralized business review*.
- Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik (2021, 16 Nisan), Resmi Gazete (Sayı: 31456) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210416-4.htm> adresinden alındı.
- Maciejasz-Świątkiewicz, M., & Poskart, R. (2020). Cryptocurrency perception within countries: a comparative analysis. *European Research Studies Journal*, 23(2).
- Öget, E., & Kanat, E. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Kripto Para Tutum ve Bilgi Düzeylerinin Ölçümü: ZBEUN Örneği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 143-159.
- Pilatin, A. (2022). Bireylerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri Kripto Varlık Satın Almalarını Etkiler Mi? Türkiye'den Kanıtlar. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 665-678.
- Sümer, G. (2021). Dünyada ve Türkiye'de blok zincir teknolojisinin gelişimi ve kripto paralar. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 191-207.
- Swartz, L. (2018). What was Bitcoin, what will it be? The techno-economic imaginaries of a new money technology. *Cultural studies*, 32(4), 623-650.
- Tecim, E., Yılmaz, F. & Karakoyunlu, M. (2023). Metafor ve olgusal gerçeklik olarak kripto para algısı. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 270-289.
- Tuygun, İ. (2022). Kripto para yatırımcı tutumlarının sosyo-demografik değişkenler üzerinden incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Yurtsızoğlu Z., & Akgül, K. A. (2022). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Kripto Para Algısı ve Farkındalık Düzeyi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 383-397.
- World Economic Forum (2021) "These are the countries where cryptocurrency use is most common" <https://www.weforum.org/agenda/2021/02/how-common-is-cryptocurrency> Erişim Tarihi: 30.06.2023.